

25 év Simonyi ege alatt

Cikkünk szerzője, Sajtz András, a kiváló amatőr csillagász és szorgos észlelő nappal festőként ténykedik, képünkön épp Simonyifalva templomát festi meg

„Már gyerekkoromban is...” Igen, itt igaz a kissé elcsépelet kezdés: már gyerekkoromban is sokszor néztem az eget. A felhőket, a madarakat, a repülőket és persze a csillagokat, bár még nem is tudtam, hogy mik azok a fényes pöttyök. De akkor még nem tölthettem hosszabb időt az éjszakai ég alatt (a szüleim a szélőtől is óvtak, nyilván a betegségem miatt), és később, amikor sok év múlva már hosszabb időre is kint maradtam egyedül az éjszakában, talán ezért is éreztem valami szorongás felét. Ám ez hamar elmúlt és átadta helyét egyfajta eufóriának: lenyűgözött a csillagos égbolt látványa! Amiről akkor már tudtam, hogy csupán parányi része a Tejútrendszernek, mégis, a szabad ég alatt inkább a Világegyetem részének éreztem magam, és jobban átéreztem az Univerzum végtelenségét.

Amatőr csillagász „pályafutásomat” 24 éves koromtól, akkortól számítom, amikor papír- és műanyagcső felhasználásával összereltem a Kulin Gyurka bácsitól kapott lencséből egy 30x-os nagyítású Kepler-távcsövet. Ezzel párhuzamosan kiolvastam A távcső világa című könyvet, s a tanultak alapján elkezdtem figyelni a Holdat, a Jupitert, a Vénuszt stb. Jó negyed századon keresztül észleltem Simonyi egét.

Körülbelül 1981 nyarán küldtem el a Meteoroknak első meteorészleléseimet, amelyek meghozták számomra Keszthelyi Sándor és Kósa-Kiss Attila, majd Mizser Attila, Tepliczky István és a többiek barátságát. Közben Gyurka bácsitól is újabb alkatrészeket kértem: a 35/1000 mm-es lencsével már a Galilei-holdak keringését is megfigyelhettem a Jupiter körül. Sőt, 1985. május 4-én este (életemben először) sikerült megfigyelni és rajzolni egy teljes holdfogyatkozást. De mivel a jól kézben tartható kis műszerek (még a „dióérv” is) nem képesek olyan erős nagyításra, amivel komolyabb Hold- és bolygóészlelést is végezhettem volna, egyre inkább áttáltam a szabadszemes észlelésre. Eleinte főleg meteoroztam: maximumok idején lenyűgözött a záporozó hullócsillagok látványa, máskor óráig néztem az eget, hogy „elcsípjek” egy-egy felvillanást. 1984-ben már a „fanatikusok” közt voltam.

Itt kell megjegyezni a fiatalabbak kedvéért, hogy a Meteor észlelési rovatában vagy az AAVSO listájában hiába keresnék Simonyifalvát mint észlelőhelyet. Ugyanis ez a magyarok lakta kis falu Romániában, Arad megyében található. A híres Simonyi óbester leszármazottja, Simonyi József báró alapította 1883-ban, ám az 1918-as „Nagy Egyesülés” után az eredeti nevet megváltoztatták és Satu Nou (Újfalú) lett a hivatalos neve. Ezért az én észleléseimen is Satu Nou olvasható, de Simonyifalva értendő. Bár az utóbbi években már ismét kiírják a falu névtáblájára az eredeti nevet is, nem akartam megkeverni a dolgokat és hagytam mindent a régiben. Simonyifalvát a helybeliek régtől csak Simonyi néven emlegetik, és mivel már van egy i betű a végén, a helyhatározós szerkezetbe nem tesznek még egy i-t (például a városi kisgyerekek így nevezi falusi nagymamáját: simonyi mama).

Tehát az 1980-as évek első felében inkább meteorokat észleltem. Volt akkoriban az

Uránianak egy, az északi égboltot ábrázoló térképe (+4 vagy +5-ös hmg-vel), én ezt használtam észlelőtérképnek, ezen mértem ki az ekvatoriális koordinátákat! Talán épp Keszthelyi Sanyi volt az, aki felhívta figyelmemet, hogy csak a fényesebb és a közepesen halvány meteorokat látom. Bár addig is tudtam, hogy rövidlátó vagyok, csak ezután szereztem be néhány – egyre erősebb (negatív dioptriás) szemüveget. A hatás megdöbbentő volt: a csillagok nem ószírözsa formájúak, mint addig láttam, hanem pontszerűek, mint a távcsőben! És milyen sok lett belőlük! Pár hét gyakorlás, egy sötétebb hely és már az Revue des Constellations (RDC) atlaszon legapróbb pöttyel rajzolt csillagokat is megtaláltam. Jó égen most már a 6,0 sőt, a 6,5 magnitúdós meteorokat is megpillantottam! Így történt, hogy „átestem a ló túldolalára”: Tepliczkyék hitték is, nem is, hogy én itt, Erdélyben ezeket látom, mivel a már akkor is fényszennyezett magyar városokban és környékükön ilyen halvány meteorokat nem láthattak. Persze, ilyenkor még inkább nőtt az amatőr büszkeség! Pedig (eltekintve attól a néhány esettől, amikor Kósa-Kiss Attilával, egy-két iskolás gyerekkel, vagy később Csukás Matyival meteoroztunk) az észlelés művelete igen bonyolult volt a számomra: egyik szemmel az eget nézni, másikkal a térképet, harmadikkal az órát, negyedikkel alkalmazkodni a sötéthez; egyik kézbe a térkép, másikba a ceruza, harmadikba a zseblámpa, negyedikbe az óra ... és minderre nekem volt két szemem és két ujjam! Kénytelen voltam kifejleszteni egyéni módszeremet: gyenge vagy közepes aktivitásnál minden meteort berajzoltam és beírtam az adatokat a felvillanás után (kivéve persze, ha gyors egymásutánban villantak). Viszont, ha váratlanul fokozódott az aktivitás, akkor csak az időpontot néztem meg, fogam közt tartva a ceruzát, állammal nyomva a lámpa gombját, az adatokat memorizáltam, és csak 4–5 villanás után rajzoltam és írtam be mindent egy lámpagyújtással és egyszer kellett újra alkalmazkodni a sötéthez. Egyszer, a Perseidák maximuma után több nappal,

észlelés közben levertem a lámpát a tolócsim asztaláról, de tovább akartam folytatni az észlelést. Ezért, mikor a toronyóra égesztet ütött, elkezdtem számolni 60-ig, aztán ismét, számláltam, hányszor értem 60-ig, ha közben meteor villant, fejben tároltam az adatokat, minden újabb villanás után elismételve az előzőket is. Így, amikor körülbelül másfél óra múlva fölvettek a lámpát, 12 meteort rajzoltam és írtam be.

Nékem az volt ünnep, ha sokáig kint maradhattam. Ilyen alkalom volt, mikor édesapám a piacra indult a kertünkben megtermelt áruval, vagy a család lakodalomba kellett menjen. Ilyenkor én voltam a „házpásztor” és szinte az egész éjszaka az enyém volt. Ha kimehettem az ég alá, az olyan volt számomra, mint egy szenvedélyes pecásnak az egész éjszakai horgászat: felfrissített és megnyugtatót egyszerre. Utóbbi néha olyan jól sikerült, hogy arra ébredtem, még mindig meteorozok, de közben eltelt egy fél óra, amiről nem tudtam! Előbb-utóbb rá kellett jönnöm, hogy a meteorozás nem szóló műfaj. Mivel a csillagképek között már elég jól tájékozódtam, a meteorok észlelése közben elkezdtem a szabadszemes változókat is figyelni. Először a Dalos Endre-féle térképet, a Meteor, a Draco mellékleteit, majd a Kósa-Kiss Attilától kapott, kézzel másoltakat és a Mizser Attilától kapott „Binokulár változók” és „Eruptív változók” című füzetet használtam észlelőtérképnek. Az 1980-as évek második felétől Fidirich Robitól is kaptam néhány másolatot az AAVSO Atlas-ból. Készítettem egy-egy kisméretű, 5x30-as, egy 8x50-es és egy 12x35-ös refraktort, s 1990-ig ezeket használtam változózásra.

Fokozatosan jöttem rá a változózás ízére, de minél több változót sikerült fölkeresni, annál inkább foglalkoztatott a téma. Nem tudom, mások hogy voltak (vannak) ezzel, de nekem az új térképek (VA-füzetek, Eruptív változók stb.) mind kihívást jelentettek: addig kerestem a változó környékét (egy-két esetben, mint például a DM Cep – sokszor végigkutattam az adott égitestet: eredménytelenül), míg egyszer csak „beugrott” valami jellegzetes alakzat és azután már

térkép nélkül is megtaláltam. Idővel már csak az α -k értékét kellett megnézzem. A Meteor észlelési ajánlata segített a program összeállításában, adataimat pedig elküldtem a Pleione Változócsillag-észlelő Hálózatnak.

Újabb kihívást jelentett, hogy a mira típusú változókat minél tovább kövessem a leszálló ágon. Volt, amikor a χ Cygnit 9,4-ig, az R Bootist pedig 9,6-ig sikerült követni összetakolt műszereimmel. Többször is nyomon követtem a Vesta kisbolygót és a Triangulum-kód közelében a 9,0 magnitúdónál halványabb Eunomia kisbolygót is azonosítottam három észlelés alapján. Perse, mindez a környezetnek is köszönhető. Ugyanis mifelénk akkoriban még kicsi volt az autóforgalom, tisztább volt a levegő és alig volt utcai világítás. Különösen a 1980-as évek második felében, a villamos energiával való takarékoság miatt, esténként rendszeresen sötétbe borultak a falvak. No, ekkor jött el a mi időnk! Amatőrcsillagász jobbat nem is kívánhatott: horizonttól horizontig fénylett a nyári Tejút, zenitben gyakori volt a 6,6-os hmg szabad szemmel sőt, néha még a 7,0 magnitúdós csillagot is megpillantottam. Egyszer, amikor Kósa-Kiss Attila vendégségben volt nálunk, meglátta a TX Dra 7,2-es α -ját! Távcsovel ilyenkor megközelítettem a 10,0-s hmg-t sőt, amikor az R CrB éppen halványodóban volt és próbáltam fölkeresni, néha bevillant a TT CrB 10,6-os α -ja is.

Változások közben az ember előbb-utóbb „szembe találkozik” egy kósa üstökösrel. De az 1985 előtti pár évből alig emlékszem néhány olyan üstökösre (mint például az Austin), amit kis műszerrel is látni lehetett. Ám ekkor menetrendszerűen érkezett a híres-neves Halley. Akkor reklámozhatott, mint manapság egy popsztar. Ehhez képest akár csalódás is lehetett volna – ha már látam volna fényesebbet. De mivel még nem láttam, nagyon örültem annak a kis foltocskának, amit 1985 novemberének egy hűvös estéjén megpillantottam a Fiastyúk mellett! A következő hetekben az időjárás akadályozott az észlelésben, aztán decemberben többször is megfigyeltem és rajzoltam a híres égi vándort, amint lassan elhaladt

a Pegazus-négyszög alatt. Ekkorra a kóma megnőtt, megnyúlt és különböző fényességű rétegek látszottak a mag körül. Sajnos, a Naphoz közeledve már nem bírtam figyelni. Viszont, az 1986-os év áprilisának utolsó, és májusának első napjaiban egy száraz időszak következett, nagyon jó egekkel. Az üstököst az U Hya-tól már délre, egészen közel a horizonthoz, sikerült – szabad szemmel is – észlelni és rajzolni, körülbelül 2 héten keresztül, amíg el nem tűnt a Sextansban, miközben egyre csökkent az elongációja és fényessége. Amikor utoljára láttam, halványabb volt 9,0 magnitúdónál. (Csak mint érdekességet jegyzem meg, hogy ugyanaz az anticiklon, ami lehetővé tette az észleléssorozatot, mentett meg bennünket egy veszélyes mértékű radioaktív sugárszennyezéstől. Ekkor, 1986. április 26-án történt a katasztrofális következményekkel járó robbanás Csernobilban, amiről napokig hallgattak az „illetékesek”.)

Miután a fent említett észleléssorozat eredményét beküldtem a JPL-hez, amely az IHW (International Halley Watch) programot szervezte, kaptam AAVSO-formátumú térképeket azokról a változókról, melyek az üstökös pályájának környezetében találhatóak. Akkoriban már küldtem észleléseket az AAVSO-nak is – 1987-től tagja is vagyok – és cserébe térképeket kaptam szinte az összes, tőlünk látható fényesebb miráról. Ezekkel is fölfegyverkezve mentem ki az ég alá, amikor csak tehettem. De mivel a kezem és lábam nem bírja a hideget, szinte a legjobb egeket ki sem használhattam. Ezek ugyanis épp télen, a leghidegebb éjszakákon voltak. 1989 decemberében épp ellenkezőleg, nagyon is meleg volt, a gyakran fátyolos ég miatt viszonylag kevés jó észlelést végezhettem, de 16-ától valami egészen más kötötte le a figyelmem: a temesvári forradalom, ami mindannyiunk életét átalakította.

Amint egy kicsit normalizálódtak a viszonyok, az ún. Forradalom után, éles megnyíltak a határok, végre személyesen is találkozhattam azokkal az amatőrcsillagász barátaimmal, akikkel addig csak leveleztem. 1990 januárjában Mizser Attila és Tepliczky

István, Zalezsák Tamással jött. Február 24-én Keszthelyi Sanyi egy kis pécsi baráti társasággal (Hoffmann János, Horváth Tivadar, Horváth Valéria, Niesz László, Nyári György, Ravasz Erika) két kocsival humanitárius segílyt hoztak Erdélybe, és közben meglátogattak engem is. Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy elhozták az időközben újjáalakult Magyar Csillagászati Egyesületbe szóló tagsági igazolványomat. A könyvek, folyóiratok, térképek és gyógyszerek mellett hoztak még egy könnyű, japán binoklit is, amit az MCSE-tagtársak gyűjtéséből vásároltak számomra. Ez a 10x50-es binokulár lett aztán a főműszerem, miután édesapám egy markolatot szerelt rá, hogy egy kézzel foghassam.

A nagy látószögű és nagy fényerejű gyári műszer minőségi változást jelentett észleléseimben: mivel szinte az egész látótérben egyformán jó képet adott, a fényesebb változócsillagok fénybecslésére éppúgy használhattam, mint üstökös- vagy kisbolygó-észlelésre, öttől majdnem tíz magnitúdóig. Szerencsére, hamarosan üstökösön is kipróbálhattam. A Levy-üstököst a Peg északi részétől követtem a Sgr-ig, ahol már szép hosszú csóvát növesztett. Majd a Swift-Tuttle, a Perseidák meteorraj szülőüstököse jött 1-2 napos „pontatlansággal”, őt a Her-ből az Aql-ig sikerült követni, bár – az igazi méretei ellenére –, elég jellegtelen képet mutatott. A sztereo-látás miatt jobb lett a felbontás (például könnyen szétvált az SS Cyg a 85-ös öh-jától) és a határfényesség (például a déli-délnyugati eget néhol a horizontig láthattam, és nem volt ritka, hogy nyáron látszott a Skorpió farka is. Ilyenkor a binoklival még a V Oph 101-es, az R Oph 95-ös és az RS Lib 98-as öh-ját is megláttam). Télen, mikor a legszebb csillagképek látszanak és legtisztább a levegő, többször is láttam az FX Ori-t sőt, az FU Ori 100-as és az R Lep 100-as öh-ját is! Pedig ekkor a közvilágítás már kezdett zavaró méreteket öltetni! Mindez, csak úgy volt lehetséges, hogy az édesanyám felöltöztetett, mint egy sarkutazót és melegvizes palackot is tett a lábamhoz, mert 2-2,5 órárt is kint maradtam egyszerre. Csak így

nézhettem végig a tőlünk látható eget úgy, hogy a házunk előtti betonjárdán lökdöstem és kézzel hajtottam a tolokocsimat ide-oda.

Ebben az időszakban kezdődött a barátságunk a nagyszalontai Csukás Matyival, aki viszonylag rendszeresen meglátogatott Simonyiban és ilyenkor megbeszéltük az észleléseket, észlelési módszereket. Néha küldeményeket (térképeket, könyveket, folyóiratokat) hozott számomra Magyarországról. 1992-ben ő hozta el a Bajai Observatórium Alapítvány ajándékát, egy ZX Spektrum számítógépet, aminek a kezelésére is tanítgatott, akárcsak a BASIC programozásra. Az évtized vége felé, mikor nagyon súlyos helyzetbe kerültünk, ugyancsak sokat segített rajtam. Ösztönzésére kezdtem a fedési változók minimumainak észlelését, de csak kevés eredményt értem el, mert egy éjszaka nem bírtam elég időt az ég alatt lenni. Egy Perseida-maximum alkalmával a kertünkben egész éjszakás észlelést végeztünk, amit a felhők majdnem tönkretettek, de végül mégiscsak kiderült és a sok fényes, nyomot hagyó meteor és a hajnali tűzgömbök kárpótlak. 1995-ben mindkettőnket útha ejtett az ORACSBITU Tepliczky vezetésével. Ekkor hozták el Fidrich Robi ajándékát, az AAVSO Atlaszt, melynek lapjait sokat használtam keresőtérképnek.

Az idő tájt Aradon is összefogott néhány lelkes amatőrcsillagász és távcsőkészítő és megalapították az Astroclub Galaxis nevű egyesületet. Mivel a klub néhány tagjával már a 1980-as évektől leveleztem, engem is meghívtak és a hivatalos bejegyzéstől én is tag lettem. A két vezető egyéniség, Csillag Attila és Mírcea Pteancu teljesen önzetlenül, készítettek nekem egy 120/480-as, zenitprizmás keresővel is ellátott, Dobson rendszerű teleszkópot, direkt az én speciális igényeimhez tervezve. A precízen megmunkált, szépen lefestett műszert maga a kivitelező, Csillag Attila hozta el Simonyiba 1996 decemberében. Bár különböző okok miatt nem vehettem használatba, azóta is nagyon hálás vagyok az értékes ajándékért.

Különböző személyes elhatárolt, betegségek miatt néhányszor elhatároztam, hogy

abbahagyom a rendszeres észlelést, de már Kulin György is mondta: „a csillagászat olyan fertőző betegség, amit ha egyszer megkap az ember, soha nem gyógyul ki belőle”. Én sem gyógyultam ki. Jött egy különlegesen jó átlátszóságú éjszaka, vagy egy ritka jelenség és már nem is bírtam ellenállni a kísértésnek. Újra visszaestem! Egy ilyen alkalom volt a „visszaesésre” a Hyakutake-üstökös 1996 kora tavaszán. Bár azt előre tudtuk, hogy a ritka jövevény nagyon közel fog elhaladni, azt még álomban sem reméltem, hogy teleholdnyi átmérőjű kómát fejleszt, ioncsóvája pedig a fél égboltot átíveli! Binoklival majdnem olyan szép volt a szálas szerkezet, mint amilyet később a csodálatos fotókon láthattunk. És aztán következett a Hale-Bopp. Még a Jupiternél is messzebb járt, mikor már sejtjni lehetett, hogy az évszázad üstököse lesz, de annak idején a Kohoutekről is ezt jóstolták. Én csak nyár végén, a Scutumban pillantottam meg, de a fejlődése határozottan megfigyelhető volt az ősz folyamán: mikor „visszafordult” az RS Oph mellett, már elképesztően hosszú csóvát láttam.

És elérkezett 1997 márciusa: édesanyám rohamosan gyengült, mégis felöltöztetett, hogy kimehessek észlelni. Édesapám kitolt a kertbe, hogy láthassam az északnyugati eget is, és mielőtt még bekapcsolták az utcai világítást, nagyon alacsonyan, az S Lac közelében végre, sikerült újra megpillantanom a Hale-Bopp-üstökösöt! Az elcsavarodott porcsóva fantasztikus látványt nyújtott! A következő napokban egyre följebb emelkedett, egyre fényesebb lett és áprilisban hetekig uralta a napnyugta utáni égboltot. Ahogy sötétedett az égi háttér, percről percre újabb részletek tűntek elő a kómában. Amikor pedig már a török handzsár formájú porcsóva is teljes pompájában megmutakozott, alig bírtam eldönteni, hogy szabad szemmel nézzem, vagy binoklival. Még a változokról is majdnem elfeledkeztem! Az Algol mellett elhaladva ioncsóvája már szinte olyan hosszú volt, mint előző évben a Hyakutake-üstökösé, pedig a Hold is megvilágította az eget. A látvány olyan festői volt, hogy váz-

latokat is készítettem, de a képre valahogy sose jutott idő.

Ugyanazon év szeptember 16-án még sikerült megfigyelni majdnem elejétől végéig, a gyönyörű színekben tobzódó, teljes holdfogyatkozást – még kráterkontaktusokat is mértem a binokli segítségével –, de azután ismét hosszú szünet következett. Ugyanis októberben édesanyámat kórházba utalták és karácsony előtt, mint gyógyíthatatlant adták ki. A következő tavaszon javulni kezdett, ismét kimentünk a szabadba és azt reméltük, megint jóra fordul a sorsunk. Júniusban, egy nyári zápor után olyan szépen kitisztult az ég, hogy ismét elcsábultam és megpróbáltam újra kezdeni a változózást. Ám a javulás csak átmenetinek bizonyult: őszről édesanyám újra ágyba került, és szinte állandóan mellette kellett maradni. Ebben a helyzetben az együttérzés jele és üdítő változatosság volt, hogy Tepliczky Pista, és neje Emese, sőt Csilla lányuk is meglátogatt minket 1998 novemberében.

„Ahol legnagyobb a szükség, ott van a segítség” – tartja egy közmondás. És ez is igaznak bizonyult. Nem kis részben a csillagászatnak köszönhetően. Mert bármilyen rossz is volt a helyzetünk, valamint a teljesség sávja Simonyitól délre húzódott, azért a 1999-es „nagy” napfogyatkozásra én is készültem. Ám azt nem gondoltam volna, hogy eljutok a totalitás sávjába, s onnan pont a teljes fogyatkozást nem fogom látni, s történt mindez néhány kilométerre attól a helytől, ahol valószínűleg Tepliczkyék is állomásoztak. Az események pedig így alakultak: augusztus 9-én Dr. Almási Béla meghívott Kisiratosra (Dorobanti), a Máltai Segélyszolgálat Otthonába, hogy a bentlakóknak és egy ifjúsági építőtábor önkénteseinek magyarázzam csillagászati szempontból a napfogyatkozást. 10-én jöttek értem. Olyan trópusi hűségben utaztunk, hogy az egyik kísérőm rosszul lett a terepjáróban. Hát, az idősebbek még bizonyára emlékeznek rá, hogy minden optimista előrejelzés ellenére, pont augusztus 10/11-e éjszakáján száguldott keresztül huzatos tájainkon egy markáns hidegfront! Az ugyancsak trópusi

jellegű záporok elmosták a teljes fogyatkozást, ott nem láttuk meg (Simonyiból szépen végig lehetett nézni a részlegest!). De számomra megérté a vendégeskedés, ugyanis amikor Almási Olga, az otthon kedves és határozott igazgatónője hallotta, milyen gondjaink vannak, azonnal nekem adott egy elektromos rokkantkocsit. Ez megváltoztatta az életem: most már nemcsak az ápolásban bírtam hatékonyabban segíteni, hanem az észleléseket is újrakezdehitem. Mivel könnyen mozogtam, egy este akár két-háromszor is kinézhettem az ég alá, egy-egy negyed- vagy félóra anélkül, hogy komolyabban föl kellett volna öltözni. Sötét helyeket is könnyebben bírtam keresni a megfigyelésekhez, amire szükség is volt, mert évek óta egy 500 W-os szórnyeteg ontotta fényét a házunk előtti villanyoszlopról.

Ugyanakkor, az észlelési módszereimet is meg kellett változtatni: mivel nem volt asztalom, amire térképeket, lámpát, íróeszközt rakhattam volna, előre memorizáltam a változó környékét, észleléskor pedig az összehasonlítókhöz viszonyított fényességet „raktároztam el” fejben. Aztán másnap, vagy akár egy-két nap múlva, amikor odajutottam, egy asztalon kiterítettem a megfelelő térképeket, ellenőriztem az öh-k fényességét és egy előre készített táblázatba írtam be az adatokat.

Miután édesanyám 2000-ben meghalt, édesapámmal ketten maradtunk Simonyiban, a húgom pedig Aradról továbbra is el-eljött segíteni a házi munkákban. A sok bepótolni való dolog közt a be nem küldött észleléseket is leírtam (Kiss Laci és Kovács Pista a megmondhatója, mennyi archiválni valót zúdítottam rájuk 2001-ben), de közben további változóészlelések is születtek és egy-két üstökös is feltűnt. Ugyanakkor sokat jártam a faluba, kezdtem ismerkedni az emberekkel. Így találkoztam Fejes Attilával is, akivel a későbbiekben viszonylag rendszeresen együtt észleltünk.

A simonyi iskolától kölcsönkapott számítógépen, 2001 nyarán elkezdtem a Windows-t tanulni Csukás Matyi segítségével,

aki programokat is hozott (például a fedésiek minimumának előrejelzésére). Szintén az ő segítségével kezdtem el az elektronikus adatbeküldést oly módon, hogy a kölcsöngépen floppyra rögzítettem az adatokat, amiket aztán Nagyszalontáról továbbított a neten. Ezt folytattuk, amikor szerzett nekem egy 1986-os kiadású, DOS-ban működő XT típusú gépet, amin ismét sokat tanulhattam.

Ugyancsak 2001 nyarán ért egy kellemes meglepetés: ájtott Keszthelyi Sanyi és neje Sragner Márti, akivel először találkoztam, de rögtön úgy elbeszélgettünk, mintha régi ismerősök lennénk. Kezdeményezésükre ismét gyűjtést rendeztek magyarországi barátaim, aminek eredményéből 2002 júniusában Csukás Matyi vásárolt számomra egy Pentium 1-es gépet, föltelepítette rá a Windows 98-at és megtanított a használatára. Az elkövetkező években folyamatosan bővítettük és most már XP Professional is van rajta. Sokféle, főleg csillagászat programot is kaptam tőle és magyar barátaimtól, valamint a nagyváradi Fazakas Zolitól, aki eredetileg szintén amatőrcsillagászkné került kapcsolatba velem.

A „floppy-postát” ezután is működtettük Matyival, mert hiába ígérték a telefon bevezetését, ez még sokáig késétt, így nem internetezhettem. Viszont készíthettem grafikákat. Erre jó alkalom kínálkozott a C/2002 C1 (Ikeya-Zhang) „személyében”, miután március 9-től május 30-ig figyeltem és rajzoltam. Ez volt a Hale-Bopp óta a legfényesebb szabadszemes üstökös. Novemberben már színes képpel is próbálkoztam, az utolsó „nagy” leonidázásom után. Ennek történetét is leírom, hátha valakit még érdekel.

Sokáig csak legenda volt számomra a Leonidák meteorraj maximuma. Az 1990-es évek végén már jelentkezett a raj, de különböző okok – főleg a kedvezőtlen időjárás – miatt nem bírtam megfigyelni. Azután pedig így könyveltem el magamban: én már úgysem fogom látni a Leonidákat! 2002-ben már az előrejelzést sem néztem meg. Viszont november közepétől szinte nyárias meleg jött és én 18-án, az akkor még működő, elektromos meghajtású kerekesszékekkel

a falu központjába mentem bevásárolni. Egy ismerős, aki tudott a hobbimról, figyelmeztetett, hogy a rádióban és a TV-ben is valami meteorzáporról beszélnek, akarom-e nézni? Hazajövet édesapám is megerősítette, hogy ő is hallott erről a rádióban. Fölajánlotta, ha ki akarnék menni hajnalban, ő majd felébreszt és felöltöztet. No, ha már mások is bátorítanak, gondoltam magamban, megpróbálkozom az észleléssel!

Tehát, november 19-én hajnalban megpróbáltam legyűzni eredendő irtózasomat a hidegtől és 04:40-kor kimentem a kertbe. Ekkor még olyan kellemesnek mondható +5 fok Celsius volt a hőmérséklet. Bár a Hold még viszonylag magasan állt és olyan világos volt, hogy szinte olvasni lehetett, legalább 5,0 volt a határmagnitúdó és csak nyugaton látszott néhány vékony felhősáv. Délkeleti irányba álltam be, ahol egyre feljebb emelkedett az Oroszlán és az eget a Jupiter uralta. Mivel nagyon jó volt az ég, nem bírtam ellenállni a kísértésnek és 10x50-es binoklival megfigyeltem néhány változót, Még ma is emlékszem, hogy milyen fényesen ragyogott az R Gem és az R Leo.

De hamarosan potyogni kezdtek a fényes Leo-k és alig győztem rajzolni a nyomvonalakokat és írni az adatokat. Fél óra múlva azonban már annyira elgémberedett a kezem, hogy nem bírtam fogni a ceruzát, ezért áttértem a számlálásra és csak a legfényesebbeket rajzoltam be, ám ezekből is néha többet is láthattam egy perc alatt. Ahogy a Hold egyre lejjebb „csúszott”, kicsit még sötétebb is lett. A délkeleti horizonton, mint valami fényes gyöngysor látszottak Seprős és a Csermő–Seprős út fényei, de mivel a levegő nagyon tiszta volt, látszott a távoli hegyek sziluettje is.

Ijedten láttam, hogy a felhők már elérték a látóteremet. Ennek fele sem tréfa, gondoltam: itt a közeledő front. Mivel közben elkezdett hajnalodni, romlott a határfényesség. A délkeleti eget most már a Vénusz–Mars–Spica háromszög uralta, de egyre halványabban, mert közben a keleti ég egyre világosabb lett. Számomra ez is nagyon szép látvány volt, mert igen ritkán vagyok hajnalban kint

a szabad ég alatt. Hamarosan az égbolt nagy részét borították felhők, de még a résekben is láttam három, a Vénuszhoz hasonló fényű meteort. Az észlelés leírásakor döböntem rá, hogy ez volt életem addigi legeredményesebb meteorvadászata. Hát még ha olyan igazán sötét, 6,5-ös ég lett volna!

Ha jól emlékszem, a képeket először Csukás Matyinak és Tepliczykének mutattam meg, akik 4 év után jöttek el ismét, elhozva a jó hangulatot az újévre. A következő év hozta meg a Temesvári Csillagvizsgáló vezetőjének, Farkas Lacinak barátságát, aki édesanyjával és kislíával együtt látogatott meg, ajándékba hozva sok CD-t. Azóta is támogatnak.

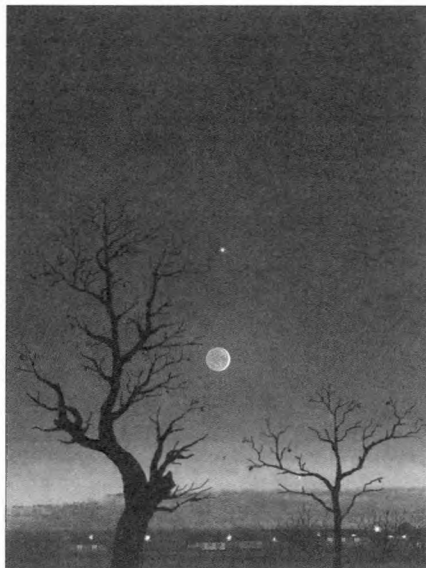

Számítógépes rajz az Ikeya-Zhang-üstököséről (2004. április 1-jén)

2003-ban is főleg változóztam, ez a jó szokásom azóta is megmaradt. Sajnos, a 1990-es évek óta folyamatosan romlott Simonyiban az ég állapota. Ezt különösen egy-egy hosszabb kihagyás után érzékeltem. A fő ok valószínűleg az óriásira duzzadt autóforgalom, s ez még csak növekszik. Időszakosan bekavarhatnak más tényezők (például nyáron az esztelen mértékű tarlóégetés, vagy a más kontinenseken kitört erdőtüzek, az elsivatagosodott vidékeken dúló porviharok) is, ám helyileg a túlzásba vitt és meggondolatlanul pazarló közvilágítás a legnagyobb bűnös. A fent említett évben még láthattam 2–3 estén 6,8 magnitúdós csillagokat, de ma már a 6,5-ös hmg is elég ritka volt. Immár az lett az „ünnepe”, ha néhány órára kikapcsolták az utcai világítást. Ilyenkor kimentem az

utcára és nyugodtan keresgéltem a jó kilátású helyeket. Csak néhány kutya ugatott meg (mikor a kertünkből észleltem, oda is jöttek hozzám a szomszéd kutyák, és volt, amelyik még a kezem is megnyalta, egy süni pedig olyan jó ismerősöm volt, hogy nyugodtan sétált mellettem a lapulevelek alatt). Volt, hogy nyugtalanokdva felhorkantott egy a szabadban alvó ló, csipogott néhány madár; de az ilyen megszokott hangok, valamint a száradó fű, majd a dohány illata adták meg ezeknek az „észlelő-éjszakáknak” az igazi hangulatát. Hozzájuk viszonyítva rémálom volt a 2004-es év Szilveszter-éjszakája, amikor nagyon jó ég lett volna, de a petárdák és rakéták fényei mindent elrontottak, a robbanásoktól pedig szinte megbolondultak szegény kutyák! Tavaly már inkább a 6,0-hoz közelített a hmg és örültem, ha megpillanthattam szabad szemmel a T Cep-et vagy az R Cas-t. Viszont a magasan szárnyaló χ Cyg látványa mindenért kárpótol.

2003 decemberének első napjaiban végre beszerelték a telefont. Pár nap múlva jött Matyi, megmutatta, hogyan csatlakozzok fel a netre. Elmagyarázta a keresését az Internet Explorer és a Google segítségével, és installálta a dpg (drót-postagalamb) nevű levelező programot. Túlzás nélkül mondhatom, hogy ezzel számomra egy világ nyílt meg! Persze, a pénztárcát is meg kellett nyitni, mert a modem Internet falta a perceket rendesen. A Romtelecom pedig küldte a számlákat az egyre nagyobb összegekről: 2005. novemberében már nagyobb volt a telefonszámlám, mint a rokkantségélyem! Viszont minden üstökösről, nőváról, „Süsü Cyg”-kitörésről azonnal értesültem és elküldhettem saját észleléseimet. Illetve, csak – elküldhettem volna, mert közben annyira belemerültem a szörfölésbe, a levelezésbe, hogy az adatok beküldése húzódott egyik hónapról a másikra, mikor már nem találtam a cetliket, vagy a kisebb-nagyobb jegyzetlapokat a fájlok dzsungelében. Szégyenkezem, ha arra gondolok, hányszor ígértem meg Kiss Lacinak, Kovács Pistának vagy Sárnecky Krisztiának, hogy küldöm az elmaradt adatokat, de valami mindig közbejött.

Számítógépes grafika a 2003 karácsonyán beköszöntött együttállásról

Egyéb gondok is jöttek: 2005. márciusában végleg leamortizálódott a fent említett rokkantkocsi, és már csak tologatni lehetett, vagy csillapítás nélkül „ugrott”, ha rákapcsoltam az áramot. Egy ilyen alkalommal esett le sokadszor a japán binokli és besokallt! Végül is egy belga humanitárius csoporttól kaptam egy teljesen elektronikus irányítású kerekesszéket, Budapestről pedig egy új, masszív binoklit. De, bármennyire igyekeztünk is úrrá lenni a hétköznapi gondokon, a helyzetünk kezdett tarthatatlanná válni. 2006. december elején be kellett költözzünk a testvéremhez Aradra, a nagyváros fényburája alá. Itt is van telefon, számítógép, internet, sőt már az IWITW-re is bejelentkeztem. Csak már nem Simonyi egén figyelhettem meg, amint 2007 áprilisában átrepül fölöttünk az űrturista Simonyi.

Az utóbbi évek üstököseit – gondolom – mindenki látta, nincs mit írni róluk, meg aztán, úgyis mindig a legutóbbi a legszebb. Én legutóbb a SWAN-üstököszt láttam, nekem jelenleg ő a legszebb. Talán vele búcsúztatott Simonyi ege!

Sajtz András